

Сучасні проблеми цивільно-правової відповідальності

07 лютого 2025 року

м. Харків

Матеріали XXIII науково-практичної конференції,
присвяченої 103-й річниці з дня народження доктора юридичних наук,
професора, члена-кореспондента АН УРСР, ректора Харківського
юридичного інституту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ,
ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦИВІЛІСТИЧНА ПЛАТФОРМА»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО- ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

**Матеріали XXIII науково-практичної конференції,
присвяченої 103-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР, ректора
Харківського юридичного інституту (1962–1987 рр.)
В. П. Маслова**

(Харків, 7 лютого 2025 рік)

Харків
«ЕКУС»
2025

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
рішенням кафедри цивільного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 8 від 27 січня 2025 року)*

Організаційний комітет конференції

Гетьман А. П. – доктор юридичних наук, професор, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік НАПрН України (голова оргкомітету конференції);

Журавель В. А. – доктор юридичних наук, професор, в. о. президента НАПрН України, академік НАПрН України (заступник голови оргкомітету конференції);

Лученко Д. В. – доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (член оргкомітету конференції);

Спасибо-Фатєєва І. В. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України (член оргкомітету конференції);

Яроцький В. Л. – доктор юридичних наук, професор, в. о. завідувача кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України (член оргкомітету конференції);

Ходико Ю. Є. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (член оргкомітету конференції)

Донець А. Г. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (секретар конференції)

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2025

© Національна академія правових наук України, 2025

© Громадська організація «Цивілістична платформа»

© Вид-во «ЕКУС», 2025

В. П. Маслов, ректор Харківського юридичного
інституту (нині – Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого)
у 1962–1987 роках

7. Principles of European Contract Law – PECL. URL: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/#head_244 (Accessed 30 January 2025).

Науковий керівник: Красицька Л. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу науково-правових експертиз Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України.

Pazos R.

*Senior Lecturer (Profesor Propio
Adjunto)
Comillas Pontifical University,
Madrid¹*

THE EVOLUTION OF THE NOTION OF “PRODUCT” IN EU PRODUCT LIABILITY LAW

Directive 85/374/EEC was a landmark text for product liability law in the European Union. Among other things, it affirmed the liability of producers for damage caused by a defect in their products (Art. 1), a definition of «product» was supplied (Art. 2), and the criterion to trigger liability was the fact that a damage could be causally linked with a product that did not provide the safety which a person is entitled to expect (Art. 6). However, the socio-economic environment, legislation on safety, or technology itself, have all of them evolved since 1985. Thus, there was a general consensus that EU product liability law should be adapted to address the trend from (tangible) goods to digital assets. In October 2024, Directive 2024/2853 was approved, repealing the ancient one with effect from 9 December 2026 – although the latter will apply to products placed on the market or put into service before that date (Art. 21 of Directive 2024/2853). How exactly the notion of «product» has evolved and been defined in Directive 2024/2853? An exhaustive analysis

---

¹ ORCID ID: 0000-0003-0547-5788. Email: rpazos@comillas.edu. This article is written within the research project «La protección del consumidor en la era digital» [Consumer protection in the digital age] (PID2021-122985NB-I00), funded by MICIU/AEI/10.13039/501100011033 and European Regional Development Fund (ERDF). The principal investigators are Nieves Fenoy Picón and Máximo Juan Pérez García (Universidad Autónoma de Madrid).

cannot be made in just a few pages. Consequently, this contribution must remain humble in its purpose and will try to outline only basic insights on the matter.

Article 2 of Directive 85/374/EEC defined product as «all movables...». This posed no big problems while most products were tangible and the economy was predominantly industrial [8, p. 15]. Then, the emergence of digital assets made lawyers wonder whether intangible goods and software were contained. The problem had different degrees of difficulty. The solution seemed easy when software was integrated into a tangible item that could not work without it – or could only in part, because in this case the software could be regarded as a component of the product, the Directive being applicable for sure. It was however trickier when software was merely «materialized» in a tangible medium. Lastly, the application of Directive 85/374/EEC was excluded when software was supplied without any physical form [2, p. 47].

Whereas Directive 85/374/EEC made no reference to materiality as a characteristic of products in the legal sense, most of the European scholars agreed the text was conceived for such interpretation [4, pp. 445–446; 2, pp. 32, 41]. The Belgian legislature even transposed the Directive into national law expressly defining products as «tangible» goods, and nowadays Article 6.42 of the Belgian Civil code states the same. On the contrary, in the case of Spain the Consumer Act refers simply to «movables», and the prevailing view among Spanish scholars maintained the application of the rules to intangible assets – including computer software and defective information when they were contained in a material medium [6, pp. 417–418]. Still, that was not a unanimous position. Although the reading of the relevant provision could support a broad understanding, the regime hardly fits with non-tangible assets [7, pp. 1933–1934].

Information is not a product in the sense of the Directive. In 2021, the CJEU held in *KRONE – Verlag* that «inaccurate health advice which is published in a printed newspaper and concerns the use of another physical item falls outside the scope of Directive 85/374» [5, para. 39]. Such an interpretation was not shared by everyone, and before the judgment there had already been voices advocating for a different solution for consumer protection reasons, at least when information materialized in a tangible medium [e.g., 2, pp. 48–49].

Directive 85/374/EEC does not require products to be industrially produced. Recital 3 seemed to establish that condition, but the case-law of the Court of Justice tacitly denied it. In *Veedefald*, the Advocate General supported the inapplicability of EU law in a case related to a perfusion fluid used in a hospital on a kidney. His opinion was based on, *inter alia*, the fact that the base fluid prepared was a «single preparation which is specially made up each time it is required for use in a transplant operation», and therefore not industrially produced. However, the Court did not follow his opinion and answered the questions for a preliminary ruling [9].

With the latest developments going beyond mere digitalization to the proliferation of AI-systems, EU product liability rules had to broaden the scope of the notion of product. For instance, the European Law Institute (ELI) «Draft of a Revised Product Liability Directive» divided their proposed definition to encompass 1) any tangible movable item, with or without a digital element, whether incorporated into or coupled with another movable or immovable item or not; and 2) any digital product (Art. 3(1)). Furthermore, digital product was defined by reference to Directive 2019/770 (Art. 3(2) of the Draft), thus covering digital content and digital services – yet, excluding those which are not subjected to Directive 2019/770 pursuant to its Article 3(5) [1, p. 12].

Directive 2024/2853 adapts the notion of product to a digital economy through an updated definition contained in Article 4(1). It now means «all movables, even if integrated into, or inter-connected with, another movable or an immovable; it includes electricity, digital manufacturing files, raw materials and software.» Recital 13 affirms that software is included «irrespective of the mode of its supply or usage», formulation that will probably be used to solve doubts such as whether other digital content, distinct from, but functionally equivalent to software falls within as well [8, p. 16].

Discussions on the Proposal for a new EU product liability directive expressed some concerns about its interplay with the AI Act (Regulation 2024/1689). Basically, because in the initial Proposal for an AI Act, artificial intelligence system was defined as a «software» developed by way of certain techniques and approaches (Art. 3(1)), whereas the approved text defined it making no use of the term software – it is a «machine-based system...» (Art. 3(1)). When Directive 2024/2853 explicitly refers to software, does it encompass AI? Analysing this problem with regard to the Proposal for a new EU product liability Directive, it was suggested that the change in the

AI Act should be deemed formal and not substantive. It would have been made to capture that an AI-system is not «exhausted» in a software, in the sense that it needs to interact with its environment. AI-systems would therefore be subjected to EU product liability rules [3, pp. 57, 69–70]. This conclusion seems implicitly confirmed by Recital 13 of Directive 2024/2853: «Products in the digital age can be tangible or intangible. Software, such as operating systems, firmware, computer programs, applications or AI systems...».

Still, the expansion of the studied notion is not without limits.

Free and open-source software developed or supplied outside the course of a commercial activity will not trigger EU law product liability. The legal argument is that, in such a case, the software would not be placed or made available on the market. From a policy perspective, the intention is not to hamper research and innovation (Recital 14 of Directive 2024/2853). The legislature clarifies that the preconditions not to apply the new Directive are not fulfilled when software is supplied in exchange of a counter-performance, be it a price or personal data. Yet, a counter-performance cannot be said to exist if personal data are used exclusively for improving the security, compatibility or interoperability (Recital 14). The Directive «re-applies» when a manufacturer integrates free and open-source software into a product in the course of a commercial activity. However, in this situation liability would be triggered only with respect to that manufacturer, and not the one of the software itself (Recital 15).

Information remains not a product. Directive 2024/2853 affirms its exclusion, illustrating it with the content of digital files or the source code of software (Recital 13). Digital files should not be confused with «digital manufacturing files» because product liability rules do apply to the latter, provided that they are developed or supplied in the course of a commercial activity (Recital 16). They are defined as «a digital version of, or digital template for, a movable which contains the functional information necessary to produce a tangible item by enabling the automated control of machinery or tools» (Art. 4(2)).

The applicability of Directive 2024/2853 does not require products to be industrially produced, the *Veedfald* case-law is valid under the new rules. The relevant parameter is whether the product has been placed on the market or put into service «in the course of a commercial activity.» Furthermore, EU rules apply even if the product is supplied free of charge insofar as the supply has an economic or business character (Recital 16).

Lastly, services are usually not products in the sense of Directive 2024/2853. Nevertheless, Recital 17 warns that some digital services play a crucial role in certain products which cannot fully perform their functions without them. Considering that safety is determined by such digital services, they must be treated as components of the product insofar as they are within the control of the manufacturer of the latter. Unsurprisingly, the importance of the notion of control made it convenient to define it in the text, something done in Article 4(5). Control exists when manufacturers authorise or consent a third party to integrate, inter-connect, or supply a component, or modify the product. It is also exercised when manufacturers have the ability to supply software updates or upgrades, irrespective of whether they do it themselves or via a third party.

Length constraints prevent us from making a complete analysis of the evolution of the notion of «product», but the previous pages have provided a panorama view of the fundamental issues that frame it. The concept has been substantially broadened in Directive 2024/2853, thus re-shaping the doubts that existed about the scope of the ancient text. Litigation will move from the inclusion of software materialized in a tangible medium – now covered by EU rules – to other aspects. For instance, whether a digital content is included in the notion of «software», a given software «free», or the activity of supplying a product of «commercial» nature.

References:

1. ELI (European Law Institute) (2022). ELI Draft of a Revised Product Liability Directive. Available at https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Draft_of_a_Revised_Product_Liability_Directive.pdf.
2. Fairgrieve, D., et al. (2016). Product Liability Directive. In P. Machnikowski (ed.), *European Product Liability: An Analysis of the State of the Art in the Era of New Technologies* (pp. 17–108) Intersentia.
3. Herbosa Martínez, I. (2024). Encaje de los sistemas de IA en la definición de producto en la legislación de productos defectuosos. *Análisis de la legislación vigente con la vista puesta en la Propuesta de Directiva del Parlamento europeo y del Consejo de 28 de septiembre de 2022 (COM/2022/495)*. In *Dret: Revista para el Análisis del Derecho*, 3, pp. 52–98. DOI: 10.31009/InDret.2024.i3.02.

4. Howells, G., Borghetti, J.-S. (2010). Product Liability. In H.-W. Micklitz, et al. (eds.), Cases, Materials and Text on Consumer Law (pp. 439–498) Hart Publishing.
5. KRONE – Verlag, CJEU, 10 June 2021, C 65/20, ECLI:EU:C:2021:471.
6. Martín-Casals, M., Solé-Feliu, J. (2016). Product Liability in Spain. In P. Machnikowski (ed.), European Product Liability: An Analysis of the State of the Art in the Era of New Technologies (pp. 407–457) Intersentia.
7. Parra Lucán, M.ª Á. (2015). Comentario al artículo 136. In R. Bercovitx Rodríguez-Cano (coord.), Comentario del Texto Refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Real Decreto Legislativo 1/2007) (pp. 1932–1965) 2nd ed., Thomson-Reuters Aranzadi.
8. Rodríguez de las Heras Ballell, T. (2025). Mapping Generative AI rules and liability scenarios in the AI Act, and in the proposed EU liability rules for AI liability. Cambridge Forum on AI: Law and Governance, 1, (e5) 1–23. DOI: 10.1017/cfl.2024.8.
9. Veedfald, CJEC, 10 May 2001, C-203/99, ECLI:EU:C:2001:258.

Пак О. В.,
аспірант
кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту № 5
Харківського національного
університету
внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОН-ЛАЙН ТРЕНУВАНЬ»

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій, базовою складовою яких є інтернет-технології, може створити умови для задоволення потреб громадян у сфері проведення онлайн тренувань, шляхом забезпечення високих стандартів обслуговування, високого ступеня доступності, а також високої якості обслуговування.

Договір про надання послуг щодо он-лайн тренувань, спрямований на задоволення потреби замовника, є непойменованим договором у ци-

Pazos R.	
THE EVOLUTION OF THE NOTION OF “PRODUCT” IN EU PRODUCT LIABILITY LAW	226
Пак О. В.	
ДО ПИТАННЯ ПРО «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОН-ЛАЙН ТРЕНУВАНЬ»	231
Печений О. П.	
ПРОБЛЕМАТИКА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СПАДКОВОМУ ПРАВІ.....	235
Піддубна В. Ф.	
ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА.....	238
Піхурець О. В.	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КІБЕРБУЛІНГ	243
Пленюк М. Д.	
ПЕРЕДОВІ ТЕХНОЛОГІЇ І ЦИВІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ВИКЛИКИ ЧАСУ	251
Покровська А. О.	
ПРОБЛЕМАТИКА НАСТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАВДАНУ У СТАНІ КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ.....	255
Пономаренко О. М.	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ СІМЕЙНОГО ДОГОВОРУ	258
Попова С. О.	
ВИКОНАННЯ ЗАКОННОГО НАКАЗУ АБО РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	262
Порада С. В.	
ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ СОЛІДАРНОЇ ТА СУБСИДІАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО	266
Примак В. Д.	
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА: НОВИЙ ПОШТОВХ ДЛЯ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ	270

Наукове видання

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

**Матеріали XXIII науково-практичної конференції,
присвяченої 103-й річниці з дня народження доктора юридичних наук,
професора, член-кореспондента АН УРСР,
ректора Харківського юридичного інституту (1962–1987 рр.)
В. П. Маслова**

(Харків, 7 лютого 2025 року)

Відповідальний за випуск *І. В. Спасибо-Фатєєва*

Видається в авторській редакції

Відповідає формату друкованого видання 60×84 1/16 . Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 20. Вид. № 04-03-2024.

Видавництво «ЕКУС» Україна, 61057, Харків, вул. Дарвіна, 19
Тел. (+38067) 928-2209

E-mail: ecusgroup@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції — серія ДК № 6841 від 11.07.2019 р.